

מראי מקומות - ביצה

לה:

ג. אחיכו עלי' וכו', אמר ר' הושעיא שפיר עבוד

וכו', א"ל ר' ספרא משה שפיר קאמרת, וכו'

כל השו"ט של סוגיין צ"ב, וכ' המאירי (בבית הבחירה ד"ה יש) דהיו סבורים דכוונת ר' אבא להק' מדין מין במינו, ולכן הק' בנתערב חטים בחטים, ולכן אחיכו עלי', דהא מתני' מין בשאינו מינו הוא, ומ"מ אינו בטל, ואף ר' אבא מודה דבמין בשאינו מינו צריך להיות בטל, וא"כ מתני' עדיין ק', למה אינו בטל. וכשראו שתמה על לצנותם ולא חזו, חזרו והוסיפו בטענתם, דאף אם חשיב מין במינו, הרי מ"מ לרבנן בטל, ורק שי' ר' יהודה הוא דמין במינו לא בטל. וע"ז בא ר' ספרא לפרש דלא הי' כוונת ר' אבא משום דין מין במינו, אלא משום דלא אמרי' דין ביטול אלא באיסורים, ולא בממונות. ואם תאמר דבממון מועט כזה אינו חייב [היכא שנתערב בממון של חבירו], לזה הביא ראי' מהא דהבורר צרור מתוך גרנו של חבירו דצריך לשלם לו דמי חטים, וכמו דהתם אע"ג דממון קלישא הוא צריך להחזירו, ה"נ אע"ג דממון קלישא הוא אינו בטל. ומאחר שכן הוא, א"כ כמו כן אין ראוי שיפקע שביתת המשאיל ממנו. ומה דנקט ר' אבא חטים בחטים, לאו דוקא הוא, וה"ה שהי' יכול לומר חטים בשעורים. וע"ז בא אביי להשיבו ולומר דשאני ברירת צרור שהוא ממון שיש לו תובעין היום, ומים ומלח אין להם תובעין היום, ולכן איסור תחומין, שאינו אלא היום, ראוי שיתבטל.

ד. א"ל ולטעמיך הא דאמר ר' חסדא, וכו'

פרש"י, דר' ספרא השיב לאביי דמשום שאין לו תובעין היום בטל חשיבותא דידי' וממילא יכול להיות נתבטל, והביא ראי' מדינא של ר' חסדא שאין הדין כן, ואין חילוק בדיני ביטול אם יש לו בעלים או לא. והק' המהרש"א, לכאן יש להק' כן אהך פלוגתא דר"י ורבנן גופא, דנח' אם אמרי' ביטול רק במין בשאינו מינו או גם במין במינו, ולא מצינו דמחלקים בין אם יש לו בעלים או לא. ותני' דשאני מח' זו של ר"י ורבנן, דיכולים לומר דכיון דמיירי דהאיסור מתבטל בהיתר, מסתמא אין בעלים להאיסור, דמסתמא אדם מפקר האיסור שיש לו, וא"כ שפיר י"ל דמיירי דבאמת אין לו בעלים. אבל מהא דר' חסדא שפיר יש להוכיח, דכיון דקאמר דשחוטה אינה בטלה בנבלה לפי שאפשר וכו', ושחוטה מסתמא אית לה בעלים, א"כ משמע דבעצם הי' שייך ביטול בשחוטה, אם לא הי' סברא דאפשר לנבלה שתעשה שחוטה, אלמא דאפי' במקום בעלים אמרי' ביטול.

א. הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה

קבין חטין של חבירו, וכו'

הק' תוס', למה הק' זה רק כאן, הרי בכל מקום דאמרי' דחד בתרי בטל יכול להק' כן. ותני' דבעלמא א"א להק' כן, שהרי אין לדמות ממון לאיסור, אבל הכא במתני' ממונא הוא, ואע"ג דהנדון הוא על האיסור תחומין שבה, אבל סכ"ס זה בא מחמת הדין ממון, והכי פריך, כשם שע"י דין הביטול לא פקע שם בעלים ממנה, ה"נ משום ביטול לא פקע שם בעלים, וא"כ קנו מים ומלח שביתתה אצל בעליהם ולא בטיל.

וע"ע בשערי ישר (ג', כ"ג), שכ' לבאר דבעצם גם בדיני ממונות שייך ביטול, והרי כל המקור לדין ביטול נלמד מהא דכתי' אחרי רבים להטות, דבדיני ממונות נאמה, ולכאן הי' צריך להיות הדין דביטול ברוב שייך גם לענין ממונות. וכ' שיש לבאר דהיכא דהי' חטים שלו בתוך שעורים של חבירו, אז באמת בטלים הם, לפי דעצם החטים בטלים בתוך החטים, לפי דהוי מין בשאינו מינו, דרואין כאילו החטים נתהפכו להיות שעורים. אבל במין במינו אין הדין כן, דבאיכותם הרי הבטל והמתבטל שוים, ורק שייך לבטל הסבה הגורמת את הדין, דזהו כל החילוק בין הרוב והמיעוט. ובזה ס"ל לר' אבא דלא שייך לבטל מין במינו בממונות, דכיון דסבה הגורמת הדין אינה נמצאת בחפץ עצמו, אלא בבעלים של החפץ, כזה לא שייך שתבטל סבה זו הגורמת את הדין. אבל רבנן דאחיכו עלי' ס"ל דכיון דסכ"ס דיניהם של המבטל והמתבטל שונים הם, שפיר יכולים להיות בטלים ברוב.

ב. אחיכו עלי'... מ"ש חטין בשעורין וכו'

הק' המהרש"א, לפי מש"כ תוס' דכוונת ר' אבא הי' לחלק ממונא מאיסורא, א"כ למה באמת לא אמר ציור של חטין בשעורין, דא"נ מין בשאינו מינו בטל לכ"ע באיסורים, אבל כאן מיירי בממונא. ותני' דאיסור תחומין הוא דבר דשייך לדמות לממונא, כיון שהדין תלוי בבעליו, אולם הוי ג"כ מילתא דיש לדמות לאיסורא, כיון שיש בה איסור תחומין. וא"כ, ה"ק, מה שאמר ר' אבא דוקא ציור של מין במינו, היינו משום דהי' מסתפק דאולי באמת יש לדמותו לאיסור, וה"ק, כיון דבאיסור ממש מין במינו לא בטל, א"כ מסתבר לומר דבדבר כזה, שאינו איסור ממש, אלא דומה לממון, א"כ אפי' מין בשאינו מינו לא בטל. וע"ז השיב לו ר' הושעיא, דנהי דלר"י מין במינו לא בטל באיסורים, אבל לרבנן אין חילוק בין מין במינו ובין מין בשאינו מינו, וא"כ י"ל דלרבנן קשיא להו ואחיכו עלי'.